

Lunds universitet

Rebecca Dannerhäll

Förlags- och bokmarknadskunskap

Institutionen för kulturvetenskaper

FBMK12

Handledare Sara Kärrholm

2017-08-24

Ett symboliskt krig?

Yttrandefrihet och moraliskt ansvar på bokmarknaden

Innehållsförteckning

<i>Abstract</i>	3
<i>Inledning</i>	4
<i>Syfte och frågeställningar</i>	6
<i>Material och avgränsningar</i>	6
<i>Metod</i>	7
<i>Teori</i>	8
Thompsons teorier om kapital och värdekedja	8
Yttrandefrihetsteorier utifrån Ulf Petäjä	10
<i>Tidigare forskning</i>	12
<i>Undersökning</i>	13
Bokmässan 2016	13
Milo Yiannopoulos och Simon & Schuster	17
<i>Analys</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	29
<i>Källförteckning</i>	31
Primära källor	31
Sekundära källor	32

Abstract

Två av de senaste stora mediedreven på bokmarknaden i Sverige och i USA hade båda centrala frågor rörande yttrandefrihet och ett företags moraliska ansvar gällande vad som publiceras och därmed ges en plattform. Dessa två mediedrev var att den s.k. högerextrema tidningen *Nya Tider* skulle ställa ut på Bokmässan 2016 då temat var yttrandefrihet, och det andra var att den kontroversielle politiske kommentatorn Milo Yiannopoulos tillkännagav nyheten att han skulle få sin memoar publicerad av imprint till Simon & Schuster. Båda fallen fick en omfattande uppmärksamhet i tidningsmedier.

Jag har genomfört en kvalitativ fallstudie genom att samla in och analysera tidningsartiklar från de största dagstidningarna om de två nämnda fallen. Teorierna som använts är John B. Thompsons kapitalteori och värdekedja, och yttrandefrihetsteorier utifrån Ulf Petäjäs forskning. Studien syftar till att undersöka vilket ansvar förlag och företag i bokbranschen har i konflikter mellan yttrandefrihet och mänskliga rättigheter.

Studien visar att tidningsmedier och allmänheten anser att det ligger ett större ansvar på företag i bokbranschen men det råder inte en enhällig åsikt om vad detta ansvar är. Denna syn på företag i bokbranschen skiljer sig också enligt vissa med hur företagen själva värderar sitt agerande i konflikten.

Key words: freedom of speech, Bokmässan, Simon & Schuster, Nya Tider, capital theory, gatekeeper, responsibility

Nyckelord: yttrandefrihet, Bokmässan, Simon & Schuster, Nya Tider, kapitalteori, grindvakt, ansvar

Inledning

När *Svensk Bokhandel* som första tidning rapporterade om att den högerextrema tidningen *Nya Tider* skulle ställa ut på Bokmässan i Göteborg 2016, kom omfattande och upprörda reaktioner från allmänheten och media.¹ Till följd av dessa reaktioner ändrade Bokmässan beslutet till att *Nya Tider* inte längre skulle ställa ut. Dock ångrade mässans ledning beslutet igen efter att de genom en konsultation med en juridisk expert kom fram till att det inte var möjligt att förbjuda *Nya Tider* att delta på grund av avtalsvillkoren för monterbokning. Bokmässans ledning blev kritiserad både på grund av dessa beslut samt att beskedet snabbt skiftade och upplevdes otydliga. Ett exempel på besked som ansågs otydligt var att den anledning som gavs till att *Nya Tider* förbjöds delta var att det var ett ”kännas rätt i magen-beslut”.² Debatten kunde generellt sett delas upp mellan de som var av åsikten att ledningen gjorde rätt som lät *Nya Tider* delta, och de som vidhöll att ledningen borde ha nekat *Nya Tider* tillåtelse att delta.

En liknande reaktion uppstod i USA och Storbritannien efter att ett imprint till förlaget Simon & Schuster meddelade att de skulle publicera Milo Yiannopoulos kontroversiella memoar *Dangerous*. Ett stort antal författare som ger ut böcker hos Simon & Schuster protesterade i ett offentligt brev där de ifrågasatte att förlaget skulle publicera memoarerna till en person vars värderingar tidigare kallats bland annat rasistiska och sexistiska. Debatten som följde behandlade frågor som yttrandefrihet, bojkott, ansvaret hos förlag och konsumenter och olika definitioner av vad kulturinstanser har för roll och syfte idag. Liknande frågor diskuterades i debatten före, efter och under Bokmässan 2016.

Debatten kring Bokmässan kan tyckas vara mer komplex än den om Yiannopoulos, eftersom det handlar om huruvida en kommersiell men öppen mässa bör eller inte bör ta ställning till en tidnings politiska inriktning. Debatten kompliceras ytterligare av hur ledningens beslut påverkar andra utställare och besökare till mässan. Simon & Schuster och dess imprints är till skillnad från Bokmässans privata förlag utan egentliga förpliktelser, som därför kan publicera vilka manus de vill. Trots det är det ändå värdefullt att jämföra hur debatten gick i de

¹ Lars Schmidt, ”Efter SvB:s avslöjande: Bokmässan stoppar Nya Tider”, *Svensk Bokhandel*, <http://www.svb.se/nyheter/efter-svbs-avslojande-bokmassan-stoppar-nya-tider>.

² Ibid.

olika länderna, eftersom diskussionen behandlade liknande ämnen.

De starka reaktionerna från inte bara tidningsmedier utan även inlägg på sociala plattformar, som Twitter och bloggar, ger upphov till intressanta frågor, såsom: vilket ansvar anses ett företag eller förlag ha när det gäller möjligheten att vara en plattform för kontroversiella eller antidemokratiska åsikter som kan inkräkta på andra demokratiska värderingar? Vilket moraliskt ansvar har förlag vid publicering av mer kontroversiell litteratur och vad anser allmänheten att ett förlag står för idag?

Kulturen kring böcker har enligt Ted Striphas i *The Late Age of Print* förändrats, med resultat som sämre läsförståelse och ett minskande antal vuxna som läser varje dag.³ Striphas menar dock att böcker, trots sin förändrade roll i samhället fortsätter att vara ”key artifacts through which social actors articulate and struggle over specific interests, values, practices, and worldviews”.⁴ Han nämner också att böcker anses ha en speciell status som vara, eftersom de tros närmast förbättra läsarens moral och intellektuella förmåga.⁵

Striphas resonemang om kulturen kring böcker blir därmed en möjlig förklaring till varför reaktionerna på dessa två fall i studien var så starka – det är situationer som vidrör synen på bokmarknaden och dess ansvar i frågor om yttrandefrihet, moral och ekonomiskt värde. Dessa två händelser speglar politiska och moraliska spörsmål som hur ett företag behandlar yttrandefrihetens gränser samt moraliska och ekonomiska aspekter. Ulla Carlsson inleder i antologin *Freedom of Expression and Media in Transition* med att konstatera att vi lever i en globaliserad och alltmer digitaliserad värld och att det leder till att gränser och lagar om exempelvis yttrandefrihet överträds och förändras.⁶ På samma sätt som Carlsson uttrycker att globalisering påverkar det politiska landskapet, kan de nämnda fallen – Bokmässan 2016 och Yianopoulos memoar hos Simon & Schuster – i framtiden fungera som riktmärken för hur företag i bokbranschen hanterar liknande situationer som rör yttrandefrihet och moraliskt ansvar. Denna uppsats ämnar därmed att utforska hur företag i bokbranschen i Sverige och internationellt behandlar denna sortens situationer, och hur allmänheten förväntar sig att företagen bör agera.

³ Ted Striphas, *The Late Age of Print* [Elektronisk resurs] : *everyday book culture from consumerism to control*, 2009, s. 21.

⁴ Ibid.

⁵ Striphas 2009, s. 25.

⁶ Ulla Carlsson (red.), *Freedom of Expression and Media in Transition: Studies and reflections in the digital age* [Elektronisk resurs], 2016.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka synen på vilket ansvar förlag och företag i bokbranschen har i konflikter med yttrandefriheten och dess begränsningar. Detta kommer att utföras genom två fallstudier i Sverige respektive USA. Frågeställningar är:

- Hur ser tidningsmediers reaktion ut när det gäller dessa två fall och vad grundar den sig i?
- Stämmer de förväntningar som tidningsmedier har på företag och förlag i bokbranschen överens med Simon & Schuster och Bokmässans agerande?

Material och avgränsningar

Fallen som undersökts är Bokmässan 2016 och mediedrevet som uppstod kring tidningen *Nya Tider*, samt utgivningen av Milo Yiannopoulos kontroversiella memoar på förlaget Simon & Schuster. De två fallen som ska undersökas har båda varit föremål för omfattande mediebevakning, från tidningar, bloggar, nyhetsklipp et cetera. För att ge en omfattande bild av fallen har de därför undersökts från olika källor, det vill säga tidningsartiklar från de största tidningarna i dagspressen från respektive land. På grund av den omfattande mediebevakningen har debatten kring Bokmässan 2016 endast undersökts under tre månader, 2016-08-01 till 2016-10-30, eftersom materialet annars skulle bli alltför stort. Dessa tre månader valdes också eftersom debatten var som mest aktiv då, och för att mässan ägde rum under denna period. Artiklarna har publicerats i tidningarna *Aftonbladet*, *Expressen*, *Göteborgs-Posten*, *Sydsvenskan* och *Dagens Nyheter*.

Av samma skäl har tidsp parametrarna också begränsats i fallstudien om Yiannopoulos och Simon & Schuster till tre månader, 2016-12-01 till 2017-03-0 eftersom frågeställningarna har kunnat besvaras även med denna avgränsning och eftersom debatten då var som mest aktiv. Artiklarna är hämtade från tidningarna *Washington Post*, *Los Angeles Times*, *USA TODAY* och *The Guardian*.

Materialet omfattar tretton tidningsartiklar om Bokmässan 2016 och nio tidningsartiklar om Yiannopoulos. Det är inte denna uppsats syfte att reda på om *Nya Tider* eller Yiannopoulos har gjort yttranden som räknas som hets mot folkgrupp eller är inskränkande på mänskliga

rättigheter, utan enbart hur reaktionerna i medier har sett ut.

Metod

Metoden för urval och undersökning av artiklarna är en kvalitativ fallstudie, enligt det tillvägagångssätt som beskrivs i *Fallstudier* av Tommy Jensen och Johan Sandström. Enligt dem är fallstudien är en lämplig metod när komplexa händelser ska studeras i sin kontext, samt vilka följder en specifik händelse kan komma att få i framtiden och varför.⁷ Metoden är också lämplig eftersom den gör det möjligt att beskriva saker i detalj, jämföra alternativ eller redogöra för vissa aspekter i en situation. Speciellt passar det som metod vid forskning av ett outforskat ämne där syftet är att, som Jensen och Sandström skriver, ”skaffa sig djupgående insikter om en viss situation och *hur* de inblandade personerna tolkar denna”.⁸ Vidare menar dem att i en fallstudie är det viktigt att forskningsprocessen ska styras av forskningsfrågorna. Andra viktiga regler för Jensen och Sandström är att fler fall är bättre än ett, att tydliga gränser för fallstudien ska dras samt att studiens resultat måste kunna generaliseras.⁹ Fallstudier kan ske med olika typer av information, till exempel genom observationer eller datainsamling med dokument. Denna fallstudie kommer bestå av en datainsamling av dokument, som består av tidningsartiklar.

Artiklarna om Bokmässan 2016 har hittats via söktjänsten Retriever med följande sökinställningar: artiklar publicerade av sex av de största dagstidningarna i Sverige (*Aftonbladet*, *Expressen*, *Svenska Dagbladet*, *Dagens Nyheter*, *Sydsvenskan*, *Göteborgs-Posten*) mellan 2016-08-01 och 2016-10-30.¹⁰ *Svensk Bokhandels* artikel om *Nya Tider* skrevs i augusti och det var efter det debatten tog sin början. Denna artikel ingår därför inte i det undersökta materialet. Tidsspannet har satts till lite mer än en månad efter Bokmässan för att täcka reaktioner och debatt som skedde efter mässan. Alla artiklar lästes, och de som valdes ut var de som ansågs vara i enlighet med frågeställningarna, det vill säga artiklar vars fokuspunkt är *Nya Tider* i samband med Bokmässan, som uttrycker någon sorts opinion eller diskussion om varför vederbörande borde ha fått delta eller ej. Det är således debattartiklar och ledare som har valts till undersökningen, samt artiklar som nämner uttalanden gällande situationen.

⁷ Tommy Jensen & Johan Sandström, *Fallstudier*, Upplaga 1:1, Studentlitteratur, Lund, 2016, s. 9.

⁸ Jensen & Sandström 2016, s. 50.

⁹ Jensen & Sandström 2016, s. 70.

¹⁰ Svenska Internetlistan vecka 29: Sveriges största tidningar på nätet, <https://www.dagensanalys.se/2016/08/svenska-internetlistan-sveriges-storsta-tidningar-pa-natet/>

Artiklarna om Milo Yiannopoulos och Simon & Schuster har även de hittats via söktjänsten Retriever med följande sökinställningar: artiklar publicerade av de sex största dagstidningarna i USA (*USA Today*, *New York Times*, *Wall Street Journal*, *Los Angeles Times*, *Washington Post*, *The Guardian*) mellan 2016-12-01 och 2017-03-01.¹¹ På grund av ett tekniskt fel i söktjänsten Retriever har materialet kompletterats med artiklar från *The Guardian* via Google. Söktjänsten fick inte fram resultat som klart var enligt sökparametrarna, möjligtvis på grund av att sökningen gjordes på utländska tidningar. Memoaren tillkännagavs i september, och debatten pågick intensivt till dess att den planerade utgivningen ställdes in i februari. Artiklarna gick igenom med samma metod som de som handlade om Bokmässan; de har först lästs och därefter har urvalet av artiklar skett utifrån deras innehåll. Artiklar som valdes ut var de vars fokuspunkt är Yiannopoulos bok i samband med Simon & Schuster, samt imprintet Threshold Editions, där någon sorts opinion eller diskussion uttrycks.

Materialet har genomgått en kritisk analys. Detta har gjorts genom att en kritisk granskning gjordes av skribenternas inställning till de olika fallen för att därigenom undersöka vilka värderingar om bokmarknaden som låg bakom.

Teori

De teorier som används i denna studie är John B. Thompsons kapitalteori och Ulf Petäjäs teorier om yttrandefrihet.

Thompsons teorier om kapital och värdekedja

I boken *Merchants of Culture* skriver John B. Thompson om olika sorters kapital han menar ett förlag har eller kan ha: ekonomiskt kapital, mänskligt kapital, socialt kapital, intellektuellt kapital och symboliskt kapital.¹² Enligt Thompson är ekonomiskt kapital de finanser ett förlag har i form av bankkonton eller möjlighet att låna pengar. Mänskligt kapital är hur många anställda ett förlag har och deras kombinerade erfarenhet och expertis, skriver Thompson, medan socialt kapital är vidden på det kontaktnätverk de anställda på ett förlag har. Vidare menar Thompson att intellektuellt kapital är de rättigheter ett förlag äger via kontrakt eller exempelvis försäljning, och symboliskt kapital är hur förlaget uppfattas av allmänheten i form av sta-

¹¹ Top 10 US Daily Newspapers, <https://www.cision.com/us/2014/06/top-10-us-daily-newspapers/>

¹² John B. Thompson, *Merchants of culture: the publishing business in the twenty-first century*, 2nd ed., Polity, Cambridge, 2012, s. 5.

tus och inflytande.¹³

Thompson lånar Pierre Bourdieus teorier om fält, vilket innebär ett abstrakt område som styrs av agenter eller organisationer beroende på vilket kapital dessa har. Detta gör Thompson för att belysa hur förlagsvärlden fungerar enligt olika sorters fält, det vill säga olika sorters förlagsverksamhet; olika sorters facklitteratur, skönlitteratur, akademiska texter och böcker, med mera. Olika förlag har då olika mycket makt enligt hur mycket kapital det enskilda förlaget har att röra sig inom det fält det tillhör. Kapitalteorin är lämplig för denna studie då det som undersöks är hur allmänheten värderar förlag och vilka värderingar företagen har. Det undersöks också vilka värden som kan öka eller minska vid publicering av kontroversiell litteratur eller utställandet av en kontroversiell aktör.

Eftersom de kapital som kommer att diskuteras mest i denna uppsats är ekonomiskt och symboliskt kapital, kommer det därför ytterligare förklaras vad som menas med symboliskt kapital då det är nödvändigt med en djupare förståelse av detta. Symboliskt kapital markerar inte bara ett förlags anseende utan är också väsentligt för hur ett förlag kan vara avgörande för böckernas trovärdighet: "For publishers are not just employers and financial risk-takers: they are also cultural mediators and arbitrators of quality and taste", skriver Thompson.¹⁴ Ett förlag strävar efter högt symboliskt kapital då det blir en kvalitetsstämpel för dess böcker, samt ökar chanserna till att böckerna blir mer uppmärksammade i medier och i boklådor. Thompson skriver således att det är mer troligt att grindvakter (gatekeepers) såsom förläggare och bokhandlare kommer att "släppa fram" och ge utrymme åt vissa titlar på grund av ett förlags symboliska kapital.

I *Merchants of Culture* tar Thompson fram en värdekedja som visar hur värderingen av en bok börjar redan innan den publicerats. Den börjar från och med att författaren till ett verk värderar verket högt nog att skicka in det till ett förlag, och förläggaren eller agenten värderar sedan verket utifrån ett antal kriterier för att se om det passar för utgivning. Thompson menar att man kan se förläggare som "gatekeepers of ideas", även om han lägger till att det vore en generalisering av ett verks skapelseprocess som involverar många agenter och förläggaren inte är den enda som avgör om ett verk ska publiceras.¹⁵ Trots detta är begreppet grindvakt för idéer ett relevant begrepp i denna studie som undersöker vad omvärldens förväntningar på det ansvar förlag och företag i bokbranschen har. Grindvakten har ett ansvar för att välja ut och godkänna nya idéer som ska få en plattform, vilket i de två fallen i studien har orsakat

¹³ Thompson 2012, s. 6.

¹⁴ Thompson 2012, s. 8.

¹⁵ Thompson 2012, s. 17.

debatt kring vad som egentligen bör få utrymme i bokbranschen.

Yttrandefrihetsteorier utifrån Ulf Petäjä

Ulf Petäjä har bedrivit forskning både med argument för yttrandefrihet och problematiseringar av dess gränser. I sin avhandling *Varför yttrandefrihet?* har Petäjä tre utgångspunkter:

- 1) Det är inte meningsfullt att diskutera inskränkningar av yttrandefrihet om man inte först har klargjort varför yttrandefrihet är värdefull.
- 2) Medborgare som inte har funderat över värdet av yttrandefrihet försvagar demokratins självförsvar.
- 3) Det finns en brist i statsvetenskaplig forskning, politiska utredningar och lagtexter om varför yttrandefrihet är värdefull i en demokratisk kontext, vilket både gäller Sverige och andra demokratiska länder.¹⁶

I avhandlingen lägger Ulf Petäjä fram några av de största teorierna för yttrandefrihet för att dels analysera dess gränser, dels fokusera på argumenten som talar för en stark yttrandefrihet. I antologin *Politisk kommunikation och demokrati* går Petäjä djupare in på uttalanden som utgör ett dilemma i yttrandefriheten, det vill säga när yttranden anses uttrycka mot hets mot folkgrupp eller på annat sätt utgöra ett hot mot individer eller grupper. Han problematiserar följande argument: sanningsargumentet, demokratiargumentet och autonomiargumentet. I avhandlingen tar han också upp ett fjärde argument, toleransargumentet. Med begreppet argument avser Petäjä det samma som ordet teori.¹⁷ Detta avsnitt går således igenom olika politisk-filosofiska teorier för yttrandefrihet.

Sanningsargumentet: baseras på John Miltons och John Stuart Mills yttrandefrihetsteorier. Argumentet går ut på att om det förmodas att vissa yttranden är falska, finns det en risk att missa ett yttrande av värde eftersom det är svårt att avgöra vilka påståenden som är sanna eller inte. Även om ett yttrande skulle bevisas vara falskt, är det fortfarande värdefullt eftersom det dels ger förståelse för en annan människas tankesätt, dels tvingar det motparten att utforma motargument och därmed aktivt reflektera över dessa. Yttrandet är till gagn för samhället, vilket vill säga att fokus ligger på mottagarna och inte avsändaren av yttrandet. Detta

¹⁶ Ulf Petäjä, *Varför yttrandefrihet?: om rättfärdigandet av yttrandefrihet med utgångspunkt från fem centrala argument i den demokratiska idétraditionen*, Växjö University Press, Diss. Växjö : Växjö universitet, 2006, Växjö, 2006, s. 14.

¹⁷ Ulf Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", i *Politisk kommunikation och demokrati* [Elektronisk resurs] red. Bengtsson, Hans, Studentlitteratur, Lund, 2005, s. 95.

ställer höga krav på deltagarna och på att diskussionen ska hållas öppen.¹⁸ Som Petäjä problematiserar detta argument uppstår det svårigheter i att avgöra om yttranden är sanna eller falska då Mill förutsätter att de sanna åsikterna kommer att bestå framför de falska. Mills principer för yttrandefrihet begränsas också av "the harm principle", som innebär att "alla vuxna mentalt friska individer har rätt att handla eller yttra sig så som de önskar, så länge de inte skadar andra individer eller hindrar dem från att handla".¹⁹ Mill skiljer mellan tankefrihet och yttrandefrihet – tankefriheten är obegränsad och yttrandefriheten i stort sett likaså, förutom straffbara handlingar som berör andras intressen.²⁰ Mill säger då att "anstötliga, farliga eller falska åsikter inte kan bestraffas på laglig väg, såvida de inte innebär direkta uppmaningar till våld antingen mot staten eller individer. Inte heller åsikter som agiteras i syfte att påverka andra kan förbjudas".²¹

Demokratiargumentet: Baserat på Alexander Meiklejohns yttrandefrihetsteori. Detta innebär att offentliga personer ska ha total yttrandefrihet så att folket kan avgöra om de är passande att styra, samt att folket fritt ska kunna uttrycka åsikter om styret. De styrande ska ses som folkets tjänare. Den här teorin begränsar också yttrandefriheten till att skydda yttranden som är politiska eller offentliga, för att det är endast dessa åsikter som bör skyddas eftersom det "rör den allmänna välfärden i ett samhälle".²² Det kräver, i likhet med sanningsargumentet, åhörare och samhällsdeltagare som är självstyrande och agerar för att bli goda medborgare.

Autonomiargumentet: Baserat på Thomas Scanlons argument om den autonoma individens rättigheter. Staten ska inte ha rätt att avgöra vilka yttranden som är falska eller sanna – det är individen själv som ska avgöra detta. Det är individernas möjlighet och rättighet att kunna ta del av alla åsikter som uttrycks som är i fokus, snarare än vilka åsikter som är sanna eller falska. Begränsningar enligt denna teori finns i vissa fall, exempelvis i krigstider eller vid tillfällen "då rationaliteten av någon anledning är minskad", som om en person skulle påkalla uppmärksamhet vid en farlig situation som inte var sann, och därmed orsaka panik (exempelvis en brand).²³

Toleransargumentet: Baseras på Lee C. Bollingers yttrandefrihetsargument. Med yttrandefrihet i ett samhälle blir invånarna mer toleranta, yttrandefriheten fungerar som ett medel för att bota människors inneboende intolerans. Fokus ligger på att det är till nytta för samhället,

¹⁸ Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", 2005, s. 98.

¹⁹ Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", 2005, s.100.

²⁰ Ibid.

²¹ Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", 2005, 101.

²² Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", 2005, s.102.

²³ Petäjä, "Yttrandefrihetens gränser", 2005, s.106

mottagarna av yttrandet. Det ska inte regleras av staten och domstol, förutom i krig eller förräderi mot nationen.

Dessa teorier är politisk-filosofiska men kan appliceras på denna förlagsvetenskapliga studie, eftersom ett genomgående tema hos artiklarna i materialet är yttrandefrihet och huruvida beslut att neka någon att delta i en mässa eller publicera en bok kränker yttrandefriheten.

Tidigare forskning

Ur ett forskningsperspektiv är det nödvändigt att kombinera ämnen som yttrandefrihet och litteratur i fall som väckt stor medial uppmärksamhet, då det uppvisar allmänhetens förväntningar och bild av vad förlag har för roll samt av bokmarknaden i sig. Att jämföra ett fall i Sverige med ett i USA är relevant då det är värdefullt med ett globalt perspektiv, eftersom globaliseringen utgör en stark påverkan på yttrandefrihet enligt tidigare hänvisning till Carlsson.²⁴ Genom att se hur diskursen om yttrandefrihet på bokmarknaden sammanfaller eller skiljer sig går det att jämföra synen på den svenska bokmarknaden med den amerikanska. Det finns inga studier om detta inom förlagsvetenskapen, vilket gör denna uppsats till en av de första som behandlar synen på yttrandefrihet och ansvar på den svenska och amerikanska bokmarknaden.

Studier inom förlagsvetenskap om kontroversiella ämnen rörande yttrande- och tryckfrihet har i stort sett inte skett. Inom litteraturvetenskapen har dock Thomas von Vegesack skrivit *Iakttagelser vid gränsen: när skönlitteraturen möter sina vedersakare*, som handlar om tryckfrihet och fall då böcker på ett eller annat sätt har kontrollerats antingen via censur eller påtryckningar från politiska krafter.²⁵ Vegesack har arbetat både som förläggare och inom PEN, en organisation som förespråkar total yttrandefrihet inom litteraturen världen över. Vegesack skriver att anledningen till att böcker så sällan dragits inför rätta i Sverige är för att ”de juridiska och litterära språken befinner sig på för stort avstånd från varandra”, samt att bevisbördan är för komplicerad då ”ett skönlitterärt verk sällan låter sig tolkas entydigt”.²⁶ Detta handlar dock om skönlitteratur och inte självbiografier eller memoarer, som boken i denna studie utreder.

²⁴ Se Inledning.

²⁵ Thomas von Vegesack, *Iakttagelser vid gränsen: när skönlitteraturen möter sina vedersakare*, Natur och kultur, Stockholm, 2001.

²⁶ Vegesack 2001, s. 8.

Tidigare forskning om yttrandefrihetens gränser inom bokbranschen har annars främst förekommit inom just kommunikations- och mediastudier, mänskliga rättigheter och juridik. Två kandidatuppsatser har skrivits om Bokmässan 2016 och *Nya Tider: Yttrandefrihet eller inte?: en analys av svensk medias debatt om Nya Tidars deltagande inför Bokmässan 2016* av Cecilia Cedlöf inom mänskliga rättigheter, och *Nya Tider, begagnade diskurser: en kritisk diskursanalys av Nya Tider kring Bokmässan 2016* av Carl Tullgren inom journalistik. Båda har granskat tidningsartiklar genom kritisk diskursanalys, Cedlöf har granskat ett urval av de största svenska dagstidningarna medan Tullgren har undersökt artiklar från Nya Tider.

Det finns omfattande forskning om förhållandet mellan tryckfrihet och annan rätt, ofta med ett historiskt perspektiv och inte sällan med fokus på journalism.

Undersökning

I denna del kommer en bakgrund att ges om de två fallstudierna. De utvalda artiklarna kommer också att beskrivas mer ingående.

Bokmässan 2016

Vid genomförande av en fallstudie ska, enligt Jensen och Sandström, fokus vara på ”process snarare än på resultat, på kontext snarare än på specifika variabler och på att upptäcka snarare än att bevisa”.²⁷ I fullföljandet av undersökningen är det därför viktigt att fokusera på frågor som hur och varför något sker i en specifik situation. I dessa fall blir dessa frågor följande: hur skribenten ställer sig i frågan huruvida *Nya Tider* borde få delta i mässan 2016, och varför skribenten tycker detta. I detta avsnitt kommer det först att ges en kort översikt över vad Bokmässan och *Nya Tider* är, därefter beskrivs de artiklar med en skribent som var för *Nya Tidars* deltagande och efter det behandlas de artiklar där skribenten var emot tidningens deltagande.

Bokmässan är en årlig mässa för läsare och förlag som sköts av stiftelsen Bok & Bibliotek i och hålls i Göteborg i september. Den startade 1985 och beräknas idag få runt 100 000 besö-

²⁷ Jensen & Sandström 2016, s. 50.

kare under de fyra mässdagarna.²⁸ Varje år utses ett tema som mässan ska fokusera på, exempelvis genom att man anordnar olika seminarier och särskilt inbjudna föreläsare. År 2016 var temat yttrandefrihet. Som beskrivet i inledningen blev Bokmässan detta år ämnet för en känsloladdad debatt som sträckte sig månader både innan och efter det att själva mässan ägde rum. Debatten kretsade först kring om det var rätt att en så kallad högerextrem tidning fick ställa ut på en mässa, sedan om det var rätt av Bokmässans ledning att ställa in tidningens medverkan. Därefter, när tidningen fick delta igen, debatterades det också hur dessa beslut hade tagits och hur man som besökare eller deltagare skulle agera.

Nya Tider ges ut av förlaget Alternamedia AB och beskrivs på sin hemsida som ”den enda papperstidningen som bemöter systempressens lögn”, och som ”granskar [...] den poliska korrektheten och berättar hur verkligheten ser ut bakom systemmedias tillrättalagda version”.²⁹ Tidningen benämns dock i andra medier som högerextrem och främlingsfientlig, till exempel av Sveriges Radio.³⁰ Ansvarig utgivare Vávra Suk har kopplingar till Sverigedemokraterna och Nationaldemokraterna, som var ett högerextremt parti som stod för ”nationalism på etnisk grund”.³¹

Bland artiklarna i materialet går det att urskilja en tendens till att man tar upp frågor som rör yttrandefrihet, antidemokratiska värderingar och en generell kritik för den obeslutsamhet som uppvisades från Bokmässans ledning om huruvida *Nya Tider* skulle få delta eller inte. I stort sett är det två ståndpunkter som ställs mot varandra i debatten: skribenter som anser att det vore en sorts censur att förbjuda *Nya Tider* att delta, och de skribenter som anser att detta att ge tidningen en plattform skulle innebära en normalisering av antidemokratiska och rasistiska åsikter. För att ge en överblick över artiklarna i materialet om Bokmässan 2016 följer först en genomgång av argument från de skribenter som var för att *Nya Tider* skulle delta, och därefter exempel på de argument som uttrycktes från de skribenter som var emot *Nya Tidens* deltagande.

En artikel som tar upp det som flera skribenter till materialet har som centralt argument för att *Nya Tider* ska delta är ”Nya Tider för det fria ordet” av Åsa Linderborg.³² Det argumentet är att det politiska klimatet som råder i Europa och Sverige kräver en debatt med de parter som uttrycker antidemokratiska åsikter. Däremot så går förväntningarna på vad Bokmässan

²⁸ ”Om mässan – Historik” <https://bokmassan.se/for-besokare/om-bokmassan/historik/> Hämtad 2017-04-24.

²⁹ ”Välkommen till Nya Tider!”, *Nya Tider*, <https://www.nyatider.nu/om-nya-tider/> Hämtad 2017-07-29

³⁰ ”Högerextrema Nya Tider väntar på presstödet”,

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5653351> 23 september 2013, hämtad 2017-07-29

³¹ Mats J Larsson, ”Nationaldemokraterna läggs ned”, <http://www.dn.se/nyheter/politik/nationaldemokraterna-laggs-ned/?forceScript=1&variantType=large>, 23 april 2014, hämtad 2017-07-29

³² Åsa Linderborg, ”Nya tider för det fria ordet”, *Aftonbladet*, 28 september 2016.

har för roll i detta isär.

För Linderborg var det avgörande att tidningen har statligt presstöd för om de skulle få delta i årets mäs­sa, eftersom årets tema var yttrandefrihet.³³ Hon nämner att Författarförbun­dets stadgar förespråkar att yttrandefriheten ska vara så obunden som möjligt på vissa ”arenor som vågar gå lite längre än staten gör”.³⁴ Linderborg menar främst att det måste ske en objek­ tiv debatt med antidemokratiska partier och tidningar, men skriver också att hon tycker att Bokmässan är orealistiskt idealiserat som ett forum för fria tankar och åsikter. Hon menar att ”Bokmässan är en mångmiljonbusiness där vi bygger varumärken, kränger böcker och saluför åsikter som det själv­goda majoritetssamhället accepterar”.³⁵

Andra artiklar bland materialet har skribenter som däremot anser att Bokmässan är ett lämpligt forum att diskutera yttrandefriheten. Jens Liljestrand, till exempel, skriver i ledaren ”Desertera inte från slagfältet!” att Bokmässan blivit platsen för ”ett symboliskt krig mellan två olika världssystem, där åsikter ställs mot lögner, sanning mot faktaresistens”.³⁶ Liljestrand uppmuntrar dels mäs­sans deltagare att gå på mäs­san för att kunna protestera, dels att det upp­står problem för förlag eller företag när betydande individer bojkottar mäs­san, exempelvis hur Gunnar Ardelius skulle påverka Svenska författarförbundet genom ett eventuellt uteblivande. Tino Sanandaji skriver i en annan artikel att eftersom förlags- och mediebranschen har ett samhällsuppdrag, blir det då en ”inskränkning i debattfriheten” att inte låta *Nya Tider* vara med, även om det inte vore censur.³⁷ Vidare menar Ann Heberlein att tidningen ska få tillfälle att yttra sig eftersom ”[å]sikter, perspektiv, erfarenheter och tolkningar måste mötas och bry­ tas mot varandra”.³⁸ Hon pekar också på att tidningen blivit dömd utan att någon har gått ige­ nom alla *Nya Tid­ers* artiklar för att se om de bryter mot hets mot folkgrupp. Dessa artiklar uttrycker gemensamt att Bokmässan ska och bör fungera som en plats där olika åsikter kan mötas i en debatt som inte bara är till godo för deltagarna utan också för åhörarna.

Andra artiklar i materialet uttrycker att *Nya Tider* kan delta, men att det inte är helt okom­ plicerat varför. Gunnar Ardelius menar att de osäkra besluten hos Bokmässans ledning är ett tecken på att Sverige generellt inte kan hantera ”grupperingar eller organisationer med en högerextrem agenda”.³⁹ Ardelius påpekar att *Nya Tider* ska ha en monter på Bokmässan ”om det är förenligt med Bokmässans affärsmodell och den miljö de vill skapa för sina övriga

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Jens Liljestrand, ”Desertera inte från slagfältet!”, *Expressen*, 28 september 2016.

³⁷ Tino Sanandaji, ”Nya Tid­ers åsikt inte min”, *Göteborgs-Posten*, 5 oktober 2016.

³⁸ Ann Heberlein, ”Välj en bättre väg än att skrika censur”, *Expressen*, 29 september 2016.

³⁹ Gunnar Ardelius, ”Europas spöke besöker även Bokmässan”, *Dagens Nyheter*, 20 september 2016.

kunders samtal”, då det är ett ”kommersiellt evenemang”. Han menar dock att temat yttrandefrihet medför en del konsekvenser. Ardelius betonar problemen med yttrandefrihet som uppstår då hot riktas mot författare eller andra skribenter, av vilka en femtedel har mottagit hot de senaste tolv månaderna. Ardelius avslutar med att beskriva Bokmässan som ett ”alldeles för viktigt, öppet och kreativt forum för att den ska bojkottas på grund av ett fåtal extremister”.⁴⁰ Han önskar också klarare direktiv från Bokmässans ledning om deras ställning, eftersom det annars ”riskerar att bidra till just det den säger sig vilja motverka – det växande hotet mot yttrandefriheten i Europa”.⁴¹

Åsikterna i materialets artiklar har skiftat beroende på när de skrivits, eftersom beslutet om Nya Tider har gått fram och tillbaka. När Bokmässan meddelade att Nya Tider inte skulle få ta del av årets mässa, riktades kritik mot det faktum att *Nya Tider* förbjöds delta medan andra extremistiska värderingar, som kommunism och marxism, skulle tillåtas. Fredric Karén skrev till exempel om detta i *Svenska Dagbladet*, där han menar att texter och litteratur som ogillas inte kan tas emot ”genom stängda dörrar och censur”.⁴² Karén skriver också att sådan sorts litteratur som inte tas emot väl av den breda massan är viktig just för att ”manifestera yttrandefriheten” och bredda mångfalden, så länge den inte krockar med de lagliga begränsningar som yttrande- och tryckfriheten har i Sverige.

Skribenter till materialet som är för *Nya Tidens* deltagande har uttryckt följande anledningar till varför tidningen borde delta: att tidningen har presstöd, att det krävs en debatt med antidemokratiska parter, att tidningens deltagande vidgar yttrandefriheten och breddar mångfalden av åsikter, att det är ett kommersiellt företag som har rätt att besluta vilka som ska delta.

Bland de skribenter till materialet som är emot *Nya Tidens* deltagande finns det de som argumenterar emot det att tidningen har presstöd som en anledning till deltagande på mässan.⁴³ Petter Larsson menar att Presstödsnämnden inte granskar innehållet utan endast kontrollerar att det är en tidning, med fokus på antal prenumeranter samt det faktum att det är nyheter som trycks. Han trycker också på det faktum att denna debatt om mässan visar dilemmat med hur ”fascister och högerextremister” ska behandlas offentligt.

Skribenter som är emot tidningens deltagande har också kritiserat hur själva debatten har tagit form i tidningsmedier. Hanne Kjöllér delar till exempel upp debatten om Bokmässan i två typer: dels huruvida *Nya Tider* borde delta, dels hur etiketteringen används. Kjöllér menar att när den ena typen av debatten har koncentrerats på om *Nya Tider* kan kallas högerextrem-

⁴⁰ Ardelius, 20 september.

⁴¹ Ibid.

⁴² Fredric Karén, ”Yttrandefrihet till varje pris, eller?”, *Svenska Dagbladet*, 28 september 2016.

⁴³ Petter Larsson, ”Så stoppas rasisthögern”, *Aftonbladet*, 5 oktober 2016.

istisk eller ej, borde den egentligen ha fokuserat på om nämnda tidning överhuvudtaget ska kallas för "tidning". Hon anser att det är tveksamt att publikationen skulle ha fått en monter och påminner arrangörer "om värdet av en viss verkshöjd".⁴⁴ Liknande tankar finns i artikeln "Årets flippflopp" av Rakel Chukri, som betonar att det är märkvärdigt att tidningen får så mycket uppmärksamhet medan "högkvalitativa, smalare svenska författare återigen är så osynliga i programmet".⁴⁵ Skribenter med liknande åsikter är alltså inte bara emot tidningens deltagande utan också delvis emot debatten och att tidningen med det får mycket uppmärksamhet.

Andra som är emot *Nya Tidners* deltagande menar att Bokmässan har rätt att neka tidningen att delta eftersom de är en privat aktör.⁴⁶ Detta menar Kristina Lindquist, som i artikeln "Antifascismen kan inte reduceras till symbolstrid" anser att det inte är mässans uppgift att upprätthålla yttrandefriheten eftersom den "varken börjar eller slutar vid Svenska mässan".⁴⁷ Lindqvist menar också att det vore att komplicera mänskliga rättigheter genom att låta en tidning med kopplingar till Nordiska motståndsrörelsen delta på mässan.⁴⁸ Dessa kopplingar till nazistiska grupper skulle också göra att tidningens deltagande går emot yttrandefriheten, eftersom en av begränsningarna i yttrandefrihetsgrundlagen är hets mot folkgrupp.

Skribenter som är emot *Nya Tidners* deltagande har således uttryckt följande anledningar till varför tidningen inte ska delta på mässan: att tidningen inte granskas av Presstödsnämnden, att tidningen har kopplingar till högerradikaler, nazistiska och fascistiska grupper, att debatten tar utrymme från andra parter som är i större behov av uppmärksamhet, att Svenska mässan är en privat aktör som har rätt att neka tidningen deltagande och inte har ansvar att upprätthålla yttrandefriheten.

Milo Yiannopoulos och Simon & Schuster

Milo Yiannopolous är en journalist, politisk kommentator och författare. Han har också varit redaktör för Breitbart News, som är en politisk tidning vars innehåll har skapat debatt "over material that has been called misogynist, xenophobic and racist" enligt *New York Times*.⁴⁹ Han är känd för sina uttalanden som upplevts som extremt kontroversiella och stötande utta-

⁴⁴ Hanne Kjöllér, "Oklara meriter för mässa", *Dagens nyheter*, 12 september 2016.

⁴⁵ Rakel Chukri, "Årets flippflopp", *Sydsvenskan*, 1 september 2016.

⁴⁶ Kristina Lindquist, "Sanslöst om Bokmässan och friheten", *Dagens Nyheter*, 12 september 2016.

⁴⁷ Kristina Lindquist, "Antifascismen kan inte reduceras till symbolstrid", *Dagens Nyheter*, 29 augusti 2016.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Michael M. Grynbaum & John Herrman "Breitbart Rises From Outlier to Potent Voice in Campaign" <https://www.nytimes.com/2016/08/27/business/media/breitbart-news-presidential-race.html?mcubz=0>, 26 augusti 2016, hämtad 2017-07-29.

landen om bland annat feminism, homosexualitet, transsexualism, islam och Black Lives Matter-rörelsen. Han har också blivit avstängd på livstid från Twitter efter att ha trakasserat en skådespelerska och uppmuntrat sina följare att göra likadant.⁵⁰

I december 2016 deklarerade Yiannopoulos att han skrivit kontrakt med Simon & Schuster om att publicera en bok till deras imprint Threshold Editions, vars syfte är att stå för "bedrock principles, and innovative ideas of contemporary conservatism".⁵¹ Deras slogan är "10 Years of Being Right". För tidningen *The Hollywood Reporter* beskriver Yiannopoulos samtalet om bokens uppkomst som att han försökte att chockera förlagets ledning med provocerande skämt och åsikter, men att de bara svarade med att erbjuda honom ett enormt stort förskott till boken.⁵² En stor del av allmänheten och media reagerade upprört på beslutet om utgivning, inte minst andra författare som har Simon & Schuster som förlag. Mer än hundrasextio författare och illustratörer hos Simon & Schuster skrev under ett protestbrev till förlagschefen Carolyn Reidy.⁵³

Trots att boken väckte starka reaktioner var det inte helt klart vad den uttryckligen skulle handla om. På bokens informationssida på amazon.com stod det endast: "a new book by Milo Yiannopoulos entitled *Dangerous* published by Threshold Editions".⁵⁴ I Reidys svarsbrev till Simon & Schusters författare understryker hon att förlaget inte tolererar någon sorts diskriminering. Hon menar att Yiannopoulos syfte med boken är "a substantive examination of the issues of political correctness and free speech, issues that are already much-discussed".⁵⁵ Vidare förklarar hon att Threshold Editions är ett fristående förlag från Simon & Schuster, med en konservativ målgrupp som förmodas uppskatta ett inlägg i samhällsdebatten av Yiannopoulos.⁵⁶

Några dagar efter detta svarsbrev tillkännagav författaren Roxane Gay att hon drog tillbaka sin kommande bok som skulle publiceras hos Simon & Schuster, då hon inte ville göra affärer med ett förlag som publicerar Yiannopoulos åsikter när det enligt henne är ett privilegium att bli publicerad. Gay menar att det inte skulle vara censur att neka Yiannopoulos till att publi-

⁵⁰ "Milo Yiannopoulos: Who is the alt-right writer and provocateur?" <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-39026870>, 21 februari 2017, hämtad 2017-07-29.

⁵¹ Threshold Editions, "Our mission", <http://www.thresholdeditions.com/#mission> hämtad 2017-04-27.

⁵² "Milo Yiannopoulos Strikes 250K Book Deal (Exclusive)", *The Hollywood Reporter*, <http://www.hollywoodreporter.com/news/milo-yiannopoulos-strikes-250k-book-deal-959745>.

⁵³ "S&S Children's Authors Protest Yiannopoulos Deal", *Publisher's Weekly*, <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/publisher-news/article/72481-s-s-children-s-authors-protest-yiannopoulos-deal.html>

⁵⁴ "Dangerous: everything we know about Milo Yiannopoulos's cancelled book", *The Telegraph*, <http://www.telegraph.co.uk/books/authors/dangerous-everything-know-milo-yiannopoulos-canceled-book/>

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

cera en bok hos ett visst förlag, då hon hävdar att han har rätt att säga och trycka vad han vill själv, men att det inte betyder att han har rätt till att få en bok publicerad.⁵⁷

Debatten fortsatte till slutet av februari då Simon & Schuster slutligen ställde in bokens utgivning, efter att en video kommit ut där Yiannopoulos fällde kommentarer av Yiannopoulos gällande pedofili, vilket bland annat fick till följd att han fick sluta som redaktör hos Breitbart News. Yiannopoulos kommenterade bokens avbrutna utgivning med att det inte kommer att hindra honom – Yiannopoulos meddelade tidigt i maj att han dels tänker ge ut boken *Dangerous* på eget förlag, dels att han tänker stämma Simon & Schuster på 10 miljoner dollar, och dels att han kommer att anstränga sig ”att göra namnet Simon & Schuster synonymt med censur”.⁵⁸

Artiklarna som har analyserats i denna undersökning skrevs under perioden som sträcker sig från det att Yiannopoulos bok offentliggjordes, tills det att Simon & Schuster ställde in bokens utgivning. Fokus i artiklarna om denna händelse berör uppmuntran till bojkott av både boken eller Simon & Schusters övriga böcker, hur publicering av en bok vidrör yttrandefriheten, och diskussioner om *Dangerous* som kontroversiell bok eller inte. För att ge en överblick över artiklarna i materialet om Yiannopoulos och Simon & Schuster följer först en genomgång av argument från de skribenter som var för eller neutrala till publicering av boken, och därefter exempel på de argument som uttrycktes från de skribenter som var emot att boken skulle publiceras.

I en av materialets artiklar, ”Why Milo Yiannopoulos book deal is publishing business as usual”, summerar Carolyn Kellogg två argument till varför hon anser att bokens då förmodade publicering varken är något att ifrågasätta eller något förvånande. Det främsta argumentet är att det finns en växande och lukrativ marknad för så kallade konservativa böcker. Kellogg skriver: ”The fact that someone with extreme views considered offensive by many people got such a significant book advance shows how the publishing world reflects, and plays to, many of the divides in our culture.”⁵⁹ Oavsett om förlagsbranschen har ett ansvar för att försvara yttrandefriheten är dess främsta syfte att tjäna pengar, menar Kellogg. Hon citerar även en kulturredaktör som menar att eftersom förlagspersonal i USA är ”79% white[,] [b]eing racist is quite profitable”. Hennes andra argument är att det finns ett intresse hos bokbranschen av

⁵⁷ Katie Mettler, ”Feminist author Roxane Gay pulls book from Simon & Schuster over Milo Yiannopoulos contract”, https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2017/01/26/feminist-author-roxane-gay-pulls-book-from-simon-schuster-over-milo-yiannopoulos-contract/?utm_term=.015cbb9a9b45

⁵⁸ Moa Kärnstrand, ”Skandalredaktör vill stämma förlag”, *Svensk Bokhandel*, <http://www.svb.se/nyheter/skandalredaktor-vill-stamma-forlag>, 9 maj 2017, hämtad 2017-05-23.

⁵⁹ Carolyn Kellogg, ”Why Milo Yiannopoulos book deal is publishing business as usual”, *Los Angeles Times*, 5 januari 2017.

att försvara kontroversiella böcker, även om det är svårt att avgöra om boken borde försvaras då Threshold Editions släppt mycket lite information om innehållet. Kellogg nämner en liknande situation då Simon & Schuster blivit pressade till att stoppa utgivningen av en bok: *American Psycho* av Bret Easton Ellis, som var så pass kontroversiell att omfattande protester till slut fick förlaget att hejda utgivningen tre månader före publiceringsdatum.

Yttrandefrihet är, precis som i artiklarna om Bokmässan 2016, ett återkommande argument i materialet till varför Yiannopoulos bok ska få publiceras. I ”Free-speech groups defend publication of Milo Yiannopoulos memoir” skriver Danuta Kean om sektioner av NCAC (National Coalition Against Censorship) som kritiserar beslut om att bojkotta Simon & Schuster och dess övriga imprints.⁶⁰ Dessa sektioner menar att en bojkott hindrar utgivningen av provocerande böcker för både författare och förlag. De fortsätter med att förklara att en bojkott inte är ett lämpligt sätt att tysta ”noxious ideas” eller ”toxic speech”: ”shutting down the conversation may temporarily silence disfavoured views, but does nothing to prevent them from spreading and resurfacing in other ways”. Deras mening är att författare och förlag måste ha frihet till att uttrycka omstridda eller till och med kränkande koncept, då de anser att det vore censur för båda parter att inte kunna uttrycka sådana koncept och åsikter.

Skribenterna till materialet som är för publicering av Yiannopoulos bok uttrycker således följande argument: att det finns ett behov av Yiannopoulos bok på marknaden och att den därmed kommer att sälja mycket, att det går emot yttrandefrihetsprincipen att inte publicera boken, samt att det finns ett särskilt intresse för bokbranschen att publicera och försvara kontroversiella åsikter. I följande stycken kommer en översikt att ges över de skribenter till materialet som har motsatta argument och protesterar utgivningen av boken.

I en av materialets debattartiklar diskuterar Michael Wolff i *USA Today* den centrala frågeställningen i denna fallstudie: hur långt sträcker sig ett förlags ansvar för vad som publiceras?⁶¹ Wolff beskriver hur förlag historiskt sett definieras av böckerna som publiceras både juridiskt och ryktemässigt. Eftersom imprints i förlagsbranschen tidigare har haft så få anställda och dessutom fungerat som stränga litterära grindvakter har det alltid varit klart vem som varit ansvarig för urvalet av en särskild bok. Det förändrades dock, menar Wolff, när förlag började slås samman i konglomerat och varumärken blandades samman. Böcker blev därmed mer en handelsvara än en kulturell artefakt. Det är också anledningen till att ett förlag

⁶⁰ Danuta Kean, ”Free-speech groups defend publication of Milo Yiannopoulos memoir”, *The Guardian*, 6 januari 2017

⁶¹ Michael Wolff, ”Wolff: The publishing business is a business”, *USA Today*, <https://www.usatoday.com/story/money/columnist/wolff/2017/01/15/wolff-publishing-business-business/96552830/>, 15 januari 2017.

med ägare som har liberal politisk inriktning också innehar ett imprint som publicerar konservativ litteratur, eftersom dessa böcker drar in mycket pengar. Wolff avslutar sin artikel med att skriva att "[i]f publishing no longer works as a set of brands, as an act of identity, as a pursuit of an idea, as standing for something but is only about commodity, then the deluge has just begun. Then there is no publishing business". Med detta citat riktar Wolff kritik mot det att ett förlag publicerar litteratur som går emot förlagets kärnvärderingar, oavsett om det tillhör ett imprint eller inte. Han kritiserar alltså inte Yiannopoulos bok i sig utan det faktum att förlagets ledning skulle publicera boken utan att dela samma politiska åskådning, och därmed se boken endast som en produkt att sälja.

På samma sätt som åsikterna i materialet skiljer sig om hur långt yttrandefriheten sträcker sig, råder det också olika meningar om vad som räknas som censur. Sam Sedgman vidrör både frågor om yttrandefrihet och censur i en opinionsartikel för *The Guardian*. Sedgman nämner två anledningar till att det inte vore censur att neka en Yiannopoulos till att bli publicerad: att han kan självpublicera boken utan att aktivt bli hindrad, och att de yttranden som Yiannopoulos gör inte skyddas av yttrandefriheten.⁶² Sedgman menar att rätten att tala fritt inte gäller för hot av olika sorter – "you aren't allowed to shout 'fire' in a crowded theatre because someone's probably going to get hurt". Han anser att eftersom Yiannopoulos har gjort flera yttranden som inte skyddas av yttrandefrihetsprincipen, skulle publicering av dessa uppmuntra och normalisera problematiska och stötande yttranden.

Andra skribenter till materialet som håller med Sedgmans ståndpunkt om censur påpekar att även om yttrandefrihetsprincipen skulle ge Yiannopoulos rätt att yttra kränkande åsikter, garanterar det inte att privata företag – som Twitter eller Simon & Schuster – skulle vara skyldiga att ge honom medel att uttrycka dessa åsikter. Det menar till exempel Christine Emba, som uttrycker liknande tankar som Roxane Gay: yttrandefriheten förespråkar inte att alla har rätt att få en bok publicerad.⁶³ Dessa skribenter anser alltså inte att det ingår i ett förlags plikter att försvara eller på något sätt vidga yttrandefriheten.

En artikel i materialet som var ledande i att förespråka för bojkott, och som därmed skapade debatt, var Adam Morgans opinionsartikel "Publishing Milo Yiannopoulos' book is wrong". Morgan är chefredaktör för *Chicago Review of Books* och kungjorde att tidningen inte skulle recensera några titlar från Simon & Schuster och dess imprints under 2017. Mor-

⁶² Sam Sedgman, "Milo Yiannopoulos peddles hate. It's not censorship to refuse to publish it", *The Guardian*, 9 januari 2017.

⁶³ Christine Emba, "Milo learns the First Amendment isn't a get-out-of-jail-free card for foolishness", *Washington Post*, 2017-02-23.

gan anser att beslutet inte har något med ideologi att göra utan ”human rights and decency”.⁶⁴ En bojkott i form av uteslutande av recensioner är inte censur, menar Morgan, utan är bara ett möjligt agerande på en fri marknad. En protest är nödvändig i den litterära gemenskapen, eftersom uttalanden gjorda av Yiannopoulos skulle uppmuntra diskriminering. Morgan framhåller att medan Simon & Schuster har all rätt att publicera Yiannopoulos bok, har tidningen och konsumenter också rätt till att bojkotta och protestera mot förlagets beslut. Andra skribenter var också för att protestera mot beslutet genom bojkott och protest, till exempel Owen Jones som menar att förlaget såg Yiannopoulos ”hateful pronouncements as a commercial opportunity”, det vill säga att förlaget skulle dra nytta av att Yiannopoulos gjort yttranden som uttrycker hets mot folkgrupp.⁶⁵

Nämnda skribenter som är emot publicering av Yiannopoulos bok hos Simon & Schuster har därmed följande argument: att böcker inte bör publiceras endast för att tjäna pengar, att Yiannopoulos tidigare yttrat kränkningar som går utanför yttrandefrihetsprincipen och även om dessa yttranden skyddas av den är det inte ett förlags ansvar att upprätthålla yttrandefrihetens gränser, samt att någon form av protest är nödvändig då publicering av memoaren skulle normalisera diskriminering.

Analys

Det finns många likheter mellan fallen i denna studie. Artiklar från de båda fallen diskuterar motsättningar mellan yttrandefrihet och censur, samt ansvar hos förlag eller företag som berör litteratur och ansvar eller skyldigheter hos läsare och konsumenter att protestera mot åsikter de inte är eniga med. Bojkott förekommer återkommande som ett medel för konsumenterna att uttrycka protest. Dock råder det olika åsikter huruvida det vore att förespråka censur genom man låter bojkotten sträckas alltför långt, som när vissa skribenter uppmuntrade till att konsumenter skulle bojkotta litteratur från alla Simon & Schusters imprints. Samma frågor förekommer i fallet Bokmässan 2016, där skribenter påtalar vilken effekt – eller snarare bristen av den – det skulle innebära om besökare skulle utebli istället för att protestera.

Analysen av fallstudien kommer först att genomgå enligt Thompsons kapitalteorier och

⁶⁴ Adam Morgan, ”Publishing Milo Yiannopoulos’ book is wrong. My magazine is fighting back”, *The Guardian*, 4 januari 2017.

⁶⁵ Owen Jones, ”Milo Yiannopoulos’s enablers deserve contempt – and must be confronted”, *The Guardian*, 21 februari 2017.

värdekedja, och därefter kommer materialet analyseras enligt Petäjäs yttrandefrihetsteorier. Fallet med Yiannopoulos bok visar att värdeskapande processer är komplexa och att ökandet av ett värde kan orsaka minskningen av ett annat – det vill säga att ökandet av ett kapital kan orsaka att ett annat kapital minskas. Yiannopoulos räknades som en kontroversiell person i normskapande medier men hade samtidigt en stark följarskara på sin plattform, Breitbart News. Som tidigare nämnt var antalet förhandsbeställningar på boken så högt att boken var på Amazons bästsäljarlistor. Det fanns således ett behov hos vissa av att läsa Yiannopoulos memoarer om hans syn på yttrandefrihet och dagens politik.

Om Thompsons kapitalteorier appliceras på Kelloggs artikel om att den växande och lukrativa marknaden för högerinriktad litteratur gör Yiannopoulos memoar till ett självklart val att publicera, skulle ekonomiskt kapital vara den mest betydande resursen på förlagsmarknaden, oavsett vilka andra kapital förlaget riskerar genom utgivningen av boken. Hon tar också upp att det ligger i Simon & Schusters intresse att försvara kontroversiell litteratur, det vill säga att det skulle stärka det symboliska kapitalet hos hela Simon & Schuster och alla dess imprints eftersom hon menar att inte bara boken i sig utan debatten kring bokens uppkomst blir en kommentar på vårt samhälle, ”the divides in our culture”.⁶⁶

Det symboliska kapitalet blir i detta fall subjektivt då det stärks för de som är positiva eller neutrala till bokens publicering, inklusive de som argumenterar för att boken bör publiceras för att värna om yttrandefrihet och motverka censur. Enligt Kelloggs resonemang skulle det symboliska kapitalet hos förlaget stärkas av publiceringen av Yiannopoulos memoar, men för andra skribenter riskerar snarare detta symboliska kapital att minska i värde av publiceringen. Det symboliska kapitalet riskeras inte minst för skribenten Wolff, vars kritik inte bara beror på att han anser att memoaren går emot Simon & Schusters liberala värderingar, utan också för att imprintet Threshold Editions i sig har motsatta politiska värderingar till huvudbolaget Simon & Schusters, vilket får till följd en krock med värderingar och symboliskt kapital. Förlagschefens förklaring till att Simon & Schuster och Threshold Editions är olika förlag godtas varken av Wolff, de författare som protesterar mot bokens utgivning eller de skribenter som protesterar.

Bland de skribenter som är emot publicering av Yiannopoulos memoarer och som uppmuntrar till protest av någon form står det klart att symboliskt och ekonomiskt kapital i detta fall motsätter varandra. Skribenten Jones uttrycker det som att Simon & Schuster utnyttjar Yiannopoulos tidigare stötande kommentarer ”as a commercial opportunity”, och Morgan har

⁶⁶ Kellogg, ”Why Milo Yiannopoulos book deal is publishing business as usual”.

liknande tankar i sin artikel där han menar att det är omoraliskt att publicera memoaren och dessutom ge ett så pass stort förskott. I *Reluctant Capitalists* av Laura J. Miller diskuteras den brukliga konflikten mellan kulturella och kommersiella intressen. Där ifrågasätts och analyseras också varför bokhandelns kommersialisering ofta bemöts med kritik. Hon refererar till en studie av Elizabeth Long, som menar att högkulturella instanser som förlag fruktar att de skulle förlora sin status som elit i den kulturella sektorn när bokhandeln blir alltmer kommersiell och får till följd att gränserna blir för upplösta mellan intellektuella läsare och en alltför bred, icke intellektuell grupp av nya läsare.⁶⁷ I fallstudien i denna uppsats kan man se exempel dels på att ett förlags kommersialisering kritiserar både av författare och en del konsumenter, dels på att Simon & Schusters status som elit riskeras av de skribenter och konsumenter som är emot publicering av boken.

Protesterna i artiklarna visar också att det råder en stark uppfattning om att förlagen fungerar som grindvakter till inte bara litteratur utan också till politiska idéer och normskapande tankar. Thompson menar att tanken om agenter och förläggare som de enda grindvakterna i litteraturen är för simpel för att täcka det komplexa och kreativa samspel mellan förläggare, författare och agenter som sker vid jakten på och skapandet av böcker.⁶⁸ Om detta ämne refererar Thompson till i en bok medförfattad av Lewis A. Coser, som även har skrivit artikeln ”Publishers as Gatekeepers of Ideas”.⁶⁹ Artikeln är visserligen skriven 1975 och därmed något föråldrad, mycket har hänt i förlagsbranschen sedan dess. Coser har trots det en del poänger som är relevanta för detta fall. Coser menar att även om bokförlagen på grund av elektroniska medier inte längre åtnjuter samma ”nära monopolistiska position i kulturriket” [min översättning], så är fortfarande bokförlagen i stånd till att styra en central del i flödet av nya idéer och tankar.⁷⁰

Även om bokmarknaden idag är långt ifrån den enda instansen som kan belysa och uppmärksamma nya idéer, framgår det tydligt av artiklarna i materialet att det fortfarande räknas som en högt ansedd, nästan bekräftande eller normaliserande del i processen av politisk opinion. Wolff tar i högsta grad upp detta i sin artikel om Simon & Schuster och påstår till och med att förlagsbranschen är på väg att förfalla när böcker behandlas endast som handelsvaror utan hänsyn till förlagets värderingar. Också när skribenterna är neutrala eller för publicering av kontroversiell litteratur, som till exempel Kellogg eller grupper som motverkar censur, är

⁶⁷ Laura J. Miller, *Reluctant capitalists: bookselling and the culture of consumption*, University of Chicago Press, Chicago, 2006, s. 7.

⁶⁸ Thompson 2010, s. 17.

⁶⁹ Lewis A. Coser, ”Publishers as Gatekeepers of Ideas”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 421, september 1975, s. 14–22.

⁷⁰ Coser 1975, s. 15.

bokförlag sedda mer eller mindre som företag med särskilt ansvar att försvara omstridd litteratur. Även om Thompson anser att idén om att förläggare är ensamma som grindvakter till den litteratur och därmed till de nya tankar som publiceras idag inte stämmer fullständigt, blir den teorin bekräftad av de starka reaktioner som uppstår när Simon & Schuster anses sanktionera Yiannopoulos tidigare stötande kommentarer genom att publicera hans memoar på ett imprint.

Det ekonomiska kapitalet och konsumtionen som rör Bokmässan 2016 är något som behandlas mindre i materialet. Fokus i debatten ligger främst på huruvida det är rätt eller inte att låta Nya Tider ta plats. Ekonomin som nämns handlar i huvudsak om att det egentliga syftet med mässan – vilket debatteras – är att förlagen ska få tillfälle att marknadsföra, sälja och gå med vinst, till exempel Linderborgs kommentar om att ”Bokmässan är en mångmiljonbusiness där vi bygger varumärken, kränger böcker och saluför åsikter”.⁷¹ Bok & Biblioteks kapitala värde är inte särskilt omdiskuterat, förmodligen för att vinsten från en utställare inte påverkar den totala vinsten särskilt mycket. Företaget har dock en omsättning på nästan 80 miljoner kronor och förlagen som ställer ut på mässan har en viss möjlighet att stärka ekonomiskt kapital genom försäljning. Risken för sänkt ekonomiska kapital kommer däremot från det upprop om att bojkotta nästa års mässa som uppstod i protest från att Nya Tider deltog.

Att både Simon & Schuster och Bok & Bibliotek har ett högt symboliskt kapital blir klart vid läsning av artiklarna. Bokmässan beskrivs i materialets artiklar bland annat som platsen för ”ett symboliskt krig mellan två olika världssystem”, ett ”viktigt, öppet och kreativt forum” och benämns överhuvudtaget som en plats där ”erfarenheter och tolkningar måste mötas och brytas mot varandra”. Även Linderborg, som menar att det är orealistiskt att kalla mässan ett öppet forum då det främst är en kommersiell mässa, skriver också om hur det bör finnas ”arenor” där yttrandefriheten har större svängrum än staten och kan med det mena att mässan är en av dessa arenor. Samma mening har Ardelius, som kallar Bokmässan ett öppet forum men som också påpekar att det är ett kommersiellt evenemang. Hos dessa två skribenter behöver det alltså inte finnas en motsättning mellan kulturella eller ekonomiska intressen, eller symboliskt och ekonomiskt kapital. Det gäller dock inte för alla skribenter: för en del skribenter som är emot tidningen deltagande riskeras mässans symboliska kapital av tidningens deltagande, eftersom det enligt dem komplicerar synen på mänskliga rättigheter.

Om man analyserar den del av materialet som vidrör Bokmässan enligt Thompsons värdekedja är det klart att Bok & Bibliotek inte är ett förlag och således inte helt kan jämföras med

⁷¹ Åsa Linderborg, ”Nya tider för det fria ordet”, *Aftonbladet*, 28 september 2016.

de termer Thompson använder. Däremot får mässans ledning i debatten den roll som förläggarna har i värdekedjan, det vill säga att skribenterna håller ledningen ansvariga för vilka som får ta del av mässan. Att ledningen anses fungera som grindvakter, ”gatekeepers of ideas” som Thompson uttrycker, blir klart av materialet. Ardelius uttrycker det till och med som att om inte ledningen ger klarare besked om sin ställning och affärsmodell, ”riskerar [de] att bidra till det [de vill] motverka – det växande hotet mot yttrandefriheten i Europa”.⁷² En del av de skribenter till materialet som är för tidningens deltagande menar också att det vidgar yttrandefriheten och breddar mångfalden av åsikter på mässan. Eftersom dessa skribenter anser att förlags- och mediebranschen har ett samhällsuppdrag att göra detta inkluderar det också Bok & Bibliotek eftersom de är ett företag i bokbranschen. Dock används argumentet, att Bok & Bibliotek är en privat aktör, både för att tidningen borde delta i mässan som att tidningen inte borde få ställa ut på mässan. Detta märks också i debatten om Yiannopoulos och Simon & Schuster, när det faktum att förlaget är en privat och kommersiell aktör både används som argument för och emot att de kan publicera memoaren om de vill.

De båda fallen kan också analyseras utifrån Petäjäs yttrandefrihetsteorier. I artiklarna kring debatten om Bokmässan och Yiannopoulos nämns yttrande- och tryckfrihet som anledning både till protest och acceptans av tidningens deltagande på mässan samt publicering av självbiografier. Thomas von Vegesack skriver att de svenska ”[t]ryckfrihetsförordningarna är inte till för att skydda tryckfriheten från dess vedersakare utan vedersakarna från den tryckfrihet de ogillar”.⁷³ Att avgöra vad som bryter mot tryckfriheten är dock komplicerat. I svensk tryckförordning står det att allt är tillåtet att tryckas så länge det inte bryter mot någon av inskränkningarna, varav hets mot folkgrupp är en.⁷⁴ Petäjä klargör att det finns två tillvägagångssätt för att undvika problem med yttrandefrihetens gränser. Den första går ut på att alla yttranden måste kontrolleras eller granskas av staten. Den andra är att ingen granskning sker och alla yttranden är tillåtna oavsett om det skulle medföra någon typ av skada.⁷⁵ Om det ska ske en villkorlig tolerans är det oundvikligt med problem vid gränsdragning och därför behövs olika teorier kring yttrande- och tryckfrihet.

En del av dessa teorier nämns i materialets debattartiklar, till exempel Sedgman som refererar till Scanlons autonomiargument, vilket innebär att alla individer var för sig och inte staten ska avgöra om ett yttrande är sant eller falskt. Argumentet gör dock undantag för om nå-

⁷² Gunnar Ardelius, ”Europas spöke besöker även Bokmässan”, *Dagens Nyheter*, 20 september 2016.

⁷³ Von Vegesack 2005, s. 5.

⁷⁴ Tryckfrihetsförordning (1945:105), tillgänglig, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105

⁷⁵ Petäjä, ”Yttrandefrihetens gränser” 2005 s. 91.

gon skulle yttra något så falskt och akut att det skulle orsaka andra människor skada. Han använder exemplet att ropa brand i en full biograf när de inte förekommer en brand, då det skulle framkalla panik för många människor. Sedgman menar att eftersom Yiannopoulos fällt flertalet rasistiska uttalanden och därmed åstadkommit skada för en del folkgrupper och specifika personer, täcks det av autonomiargumentet. Ardelius påpekar, i debatten om Bokmässan, att författare och skribenter har blivit hotade, vilket är ett brott enligt demokratiargumentet.

Argument för yttrandefrihet som syns i artiklar om Bokmässan är främst sanningsargumentet och toleransargumentet, alltså att det är samhället till gagn att höra en mångfald av olika sorters åsikter, delvis för att det är det enda sättet för de falska åsikterna att skiljas från de sanna och delvis för att det botar intolerans i samhället. Skribenter menar också att det blir ett ypperligt tillfälle att formulera motargument och diskutera för att få fram sanningen, vilket också sanningsargumentet förespråkar. Sanningsargumentet ställer dock höga krav på att alla tar ett personligt ansvar att vara aktiva i debatten.

Ett samhälle som har yttrandefrihet ställer därmed krav på invånarna, att man aktivt deltar i samhällsdebatten genom att lyssna till vad andra har att säga och sedan ger sitt inlägg. Man måste därför få tillgång till andras yttranden och åsikter, men det råder delade åsikter om vem eller vilken institution som har ansvar att informera allmänheten. I artiklarna i materialet har det sagts att litteraturbranschen har ett samhällsuppdrag som går ut på att informera, bidra med mångfald av åsikter och stimulera debatt. Samtidigt menar andra att företag i bokbranschen har ett ansvar att bekämpa antidemokrati och antifascism, samt att de inte har ett ansvar att delge allas åsikter då de är privata företag och således inte har något samhällsuppdrag.

Yttrandefrihetsteorier, som med kapitalteorin och teorin om värdekedjor och grindvakter, kan alltså användas både för att rättfärdiga att antidemokratiska parter får utrymme på bokmarknaden, och för att argumentera mot att de inte ska få höras genom nämnda kanaler som Bokmässan och imprint till Simon & Schuster. Yttrandefrihetsteorierna uttrycker gemensamt att det är till gagn för samhället när många åsikter uttrycks av en rad olika anledningar: att sanningen först kan avgöras när alla åsikter kommit ut i ljuset, att alla individer ska kunna ta del av all information, att alla ska kunna tycka vad de vill om hur landet styrs för att bli goda medborgare, och att yttrandefriheten också botar intolerans. Teorierna har också begränsningar i någon form, om riket eller individer kommer till skada på något sätt. Som tidigare nämnts är det svårt att bedöma yttrandefrihetens gränser och det gäller också vid de två fallen i denna fallstudie. Oavsett om *Nya Tider* eller Yiannopoulos memoar faller utanför yttrandefrihetens gränser, råder det också olika uppfattningar huruvida det över huvud taget är Bok & Bibliotek eller Simon & Schusters ansvar att avgöra det.

Moraliskt ansvar nämns i materialet inte bara hos förlag och företag, utan även hos konsumenter till böcker och besökare på mässan. Detta är inte något unikt för denna fallstudie om bokmarknaden – Miller skriver att "[j]ust as books are believed to have particular moral worth, bookselling is viewed as an especially moral endeavour."⁷⁶ Att sälja och producera böcker ses fortfarande som något förknippat med moral och goda intentioner skilt från en önskan att sälja så mycket som möjligt, även om inte alla skribenter till materialet håller med om det. Till exempel menar Kellogg att publiceringen av Yiannopoulos memoar bara är "business as usual".

En stor anledning till varför debatten i båda fallen har blivit så omfattande är att dessa åsikter om företags ansvar ställs mot varandra. Detta gäller också om ett företag i bokbranschen har otydliga värderingar, som visade sig i hur Bokmässans ledning fattade beslut angående *Nya Tider*. Beslut som ångras med otydliga formuleringar bakom, som den ofta citerade "magkänslan" som refererades till när mässans ledning backade första gången om att *Nya Tider* inte skulle få delta. Ledningen ångrade detta beslut efter juridisk rådgivning som lydde att på grund av kontraktet kunde ledningen inte hindra tidningen från att delta utan att riskera en stämning. En del skribenter till materialet, exempelvis Linderborg och Ardelius, hävdade att de skulle acceptera vad Bok & Bibliotek bestämde så länge de gav ett klart resonemang. Maria Källson, Bokmässans dåvarande vd, förklarar vid ett seminarium om mediedrev att det viktigaste vid sådana situationer är att "utgå från sitt företags värdegrund, vilket i Bokmässans fall kretsat kring att yttrandefrihet måste få råda".⁷⁷ Hon menar att Bokmässan alltid har varit "en öppen arena där olika åsikter kan mötas och diskuteras [...] [g]enom att utesluta en aktör, hamnar de därför i en sits där de måste motivera varför andra aktörer får delta".⁷⁸ Precis som Källson beskriver, och som andra har uttryckt, krävs det alltså en klar och tydlig värdegrund och agenda. Men trots en tydlig värdegrund är det inte alltid som de protesterande håller med, vilket märks i artiklarna där Bokmässans syfte fortsätter att problematiseras.

Simon & Schuster har på liknande sätt vidhållit att de inte tillåter varken hets mot folkgrupp i sina böcker eller någon sorts diskriminering, och säger också att de alltid har publicerat böcker med omtvistade åsikter.⁷⁹ Vissa av skribenterna till materialet håller dock inte med utan hävdar att det vore diskriminering att publicera Yiannopoulos på grund av hans tidigare yttranden. Tidningsmediers förväntningar både på förlaget och företaget går isär både med

⁷⁶ Miller, 2006, s. 219.

⁷⁷ Sophie Hedestad, "Hur agerar man vid ett akut mediedrev?" <https://www.meltwater.com/se/blogg/hur-agerar-man-vid-ett-akut-mediedrev/>, 19 maj 2017, hämtad 2017-07-29.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Carolyn Kellogg, "Milo Yiannopoulos book deal is just business as usual", *Los Angeles Times*, 5 januari 2017.

hur företagen uppfattar sig själva, och med hur de uppfattas agera. Det vill säga att företagen tror sig agera enligt sina värdegrunder, medan tidningsmedier uppfattar att företag inte agerar i enlighet med dessa värdegrunder.

Bland artiklarna om Bokmässan går det således att urskilja två olika meningar om vad mässan står för: en om ett öppet torg för idéer, och den andra om ett försäljningsjippo som endast går ut på att sälja böcker. Det ena behöver dock inte utesluta det andra. I *Höstens böcker* skriver författarna om Bokmässan både som kommersiell och som ”en mötesplats för ett bredare och mer öppet samtal om litteraturen än det som tidigare förts i den kulturella offentligheten”.⁸⁰ Liknande tankar resonerar Miller om i intervjuer med bokhandlare, av vilka det var få som talade om böcker som en produkt utan pratade om dem som om de var något mer.⁸¹ Hon citerar också en av de intervjuade som talar om att även om de säljer idéer, så är själva arbetet i en bokhandel inte så olikt från det i en livsmedelsaffär. Precis som en del skribenter till materialets artiklar hävdar att förlag är företag som alla andra och därmed måste tjäna pengar, är det också klart från materialet att det inte är helt accepterat att ett förlag publicerar vad som helst.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka synen på ansvaret hos förlag och företag i bokbranschen när det uppstår konflikter med yttrandefrihet och dess begränsningar. Detta har utförts enligt frågeställningarna: hur ser tidningsmediers reaktion ut enligt fallen Bokmässan 2016 och Milo Yiannopoulos och Simon & Schuster och vad grundar den sig i, samt stämmer förväntningarna som tidningsmedier har överens med Simon & Schusters och Bokmässans agerande.

Tidningsmediers reaktion har varit omfattande, ofta relativt upprörd och mångsidig med olika åsikter som har uttryckts. Även om skribenter har uttryckt samma ståndpunkt är det inte

⁸⁰ Torbjörn Forslid m.fl., *Höstens böcker: litterära värdeförhandlingar 2013*, Makadam, Göteborg, 2015, s. 93.

⁸¹ Miller 2006, s. 220.

alltid som anledningarna bakom är likadana. Skribenter som är för tidningens deltagande på mässan och memoarens publicering hos Simon & Schuster har i stort uttryckt följande argument: att tidningen och memoaren faller inom yttrandefriheten och därför är det värdefullt både för nämnda parter och allmänheten att få ta del av deras åsikter, att det är en debatt som måste ske med antidemokratiska parter och att den bör äga rum på ett öppet forum på bokmarknaden, att båda sorters företag är privata aktörer som har rätt att agera som de vill. Anledningar bakom dessa argument är både att förlags- och mediebranschen har ett samhällsuppdrag om att informera och därför har ett ansvar att upprätthålla yttrandefriheten. Men det finns också skribenter som å andra sidan anser att dessa företag inte har något ansvar att uppfylla eftersom de är privata aktörer.

Skribenter som är emot tidningens deltagande på mässan och memoarens publicering hos Simon & Schuster har övergripande uttryckt följande argument: att det strider mot yttrandefriheten att låta dessa parter ta del av en offentlig mäsas eller bli publicerad, att det går emot företagets värderingar att låta dessa parter vara delaktiga i mässan eller bli publicerade, att Bok & Bibliotek Norden och Simon & Schuster är privata aktörer som kan agera som de önskar, att Yiannopoulos och *Nya Tider* har kopplingar till fascistiska eller högerradikala grupper. Anledningar bakom dessa argument är att det strider mot etiska och moraliska värden att låta nämnda parter ta del av Bokmässan eller bli publicerade på ett förlag med liberala rötter och att båda sorters företag därmed har ett ansvar att inte kompromissa med dessa värderingar, men också att företagen är privata och således inte har ett ansvar att uppfylla dessa moraliska förpliktelser.

Det råder inte en samstämmighet mellan om tidningsmediers förväntningar stämmer överens med företagets agerande. Eftersom Bokmässans ledning ändrade beslutet om ifall *Nya Tider* skulle få delta två gånger, stämmer förväntningarna inte överens med agerandet eftersom direktiven var oklara. Det råder olika uppfattningar om Simon & Schusters agerande är enligt förväntningarna – de skribenter som är för att boken publiceras är också av uppfattningen att förlaget handlade som förväntat, medan de som är emot boken publicering inte tycker att Simon & Schuster agerar enligt deras skribenternas värderingar och förväntningar.

Källförteckning

Primära källor

- Ardelius, Gunnar, "Europas spöke hemsöker även Bokmässan", ur *Dagens Nyheter*, 2016-09-20.
- Burnett, Catherine "Hurt hate speech peddler Milo Yiannopoulos by mocking his idiocy", *The Guardian*, 2017-01-09.
- Chukri, Rakel, "Årets flippflopp", *Sydsvenskan*, 2016-09-01.
- Danuta, Kean, "Free-speech groups defend publication of Milo Yiannopoulos memoir", *The Guardian*, 2017-01-06.
- Emba, Christine, "Milo learns the First Amendment isn't a get-out-of-jail-free card for foolishness" *Washington Post*, 2017-02-23.
- Larsson, Petter, "Så stoppas rasisthögern", *Aftonbladet*, 2016-10-05.
- Suk, Vávra, Winberg, Perra, "Ta debatten eller avstå Bokmässan", *Göteborgs-Posten*, 2016-09-30.
- Heberlein, Ann, "Välj en bättre väg än att skrika censur", *Expressen*, 2016-09-29.
- Jones, Owen, "Milo Yiannopoulos's enablers deserve contempt – and must be confronted", *The Guardian*, 2017-02-21.
- Kellogg, Carolyn, "Don't be shocked by provocateur Milo Yiannopoulos' book deal. It's just business as usual for the publishing industry" *Los Angeles Times*, 2017-01-07.
- Kjöller, Hanne, "Oklara meriter för mäsas", *Dagens Nyheter*, 2016-09-12.
- Liljestränd, Jens, "Desertera inte från slagfältet!", *Expressen*, 2016-09-28.
- Linderborg, Åsa, "Nya tider för det fria ordet", *Aftonbladet*, 2016-09-28.
- Lindquist, Kristina, "Antifascismen kan inte reduceras till symbolstrid", *Dagens Nyheter*, 2016-08-29.
- Lindquist, Kristina "Sanslöst om Bokmässan och friheten", *Dagens Nyheter*, 2016-09-12
- Morgan, Adam, "Publishing Milo Yiannopoulos' book is wrong. My magazine is fighting back", *The Guardian*, 4 januari 2017.
- Sanandaji, Tino, "Nya Tidars åsikt inte min", *Göteborgs-Posten*, 2016-10-05
- Sedgman, Sam, "Milo Yiannopoulos peddles hate. It's not censorship to refuse to publish it", *The Guardian*, 9 januari 2017
- "När en högerextrem tidning tog sig in på Bokmässan", *Dagens Nyheter*, 2016-09-17
- "Bokmässan diskuterar agerandet kring Nya Tider", *Dagens Nyheter*, 2016-09-16
- Wolff, Michael, "Wolff: The publishing business is a business", *USA TODAY*, 2017-01-16
2017
- "Publisher to put out Yiannopoulos book despite backlash", *Washington Post*, 2016-12-30

Sekundära källor

Tryckta källor

Bengtsson, Hans (red.), *Politisk kommunikation och demokrati [Elektronisk resurs]*, Studentlitteratur, Lund, 2005

Carlsson, Ulla (red.), *Freedom of Expression and Media in Transition: Studies and reflections in the digital age [Elektronisk resurs]*, 2016

Coser, Lewis A., "Publishers as Gatekeepers of Ideas", *The Annals of the American Academy och Political and Social Science*, vol. 421, september 1975, s. 14–22

"Dangerous: everything we know about Milo Yiannopoulos's cancelled book", *The Telegraph*, 2017-02-21

Ekström, Karin M. (red.), *Consumer behaviour: a Nordic perspective*, 1. ed., Studentlitteratur, Lund, 2010

Forslid, Torbjörn, *Höstens böcker: litterära värdeförhandlingar 2013*, Makadam, Göteborg, 2015

Jensen, Tommy & Sandström, Johan, *Fallstudier*, Upplaga 1:1, Studentlitteratur, Lund, 2016

Grynbaum, Michael M., Herrman, John, "Breitbart Rises From Outlier to Potent Violence in Campaign", *New York Times*, 2016-08-27

Maher, John, "S&S Children's Authors Protest Yiannopoulos Deal", *Publisher's Weekly*, 2017-01-12,

Mettler, Katie, "Feminist author Roxane Gay pulls book from Simon & Schuster over Milo Yiannopoulos contract", *The Washington Post*, 2017-02-26

Miller, Laura J., *Reluctant capitalists [Elektronisk resurs]: bookselling and the culture of consumption*, University of Chicago Press, Chicago, 2006

Larsson, Mats J, "Nationaldemokraterna läggs ned", *Dagens Nyheter*, 2014-04-23

Petäjä, Ulf, *Varför yttrandefrihet?: om rättfärdigandet av yttrandefrihet med utgångspunkt från fem centrala argument i den demokratiska idétraditionen*, Växjö University Press, Diss. Växjö : Växjö universitet, 2006, Växjö, 2006

Striphas, Theodore G., *The late age of print [Elektronisk resurs] : everyday book culture from consumerism to control*, Columbia University Press, New York, 2009

Thompson, John B., *Merchants of culture: the publishing business in the twenty-first century*, 2nd ed., Polity, Cambridge, 2012

Vegesack, Thomas von, *Iakttagelser vid gränsen: när skönlitteraturen möter sina vedersakare*, Natur och kultur, Stockholm, 2001

Otryckta källor

Bond, Paul, "Milo Yiannopoulos Strikes 250K Book Deal (Exclusive)", *The Hollywood Reporter*, publicerad 2016-12-29, tillgänglig <https://www.hollywoodreporter.com/news/milo-yiannopoulos->

[strikes-250k-book-deal-959745](#), hämtad 2017-07-29.

Hedestad, Sophie, "Hur agerar man vid ett akut mediedrev?" *Meltwater*, publicerad 2017-05-19, tillgänglig: <https://www.meltwater.com/se/blogg/hur-agerar-man-vid-ett-akut-mediedrev/>, hämtad 2017-07-29.

"Högerextrema Nya Tider väntar på presstöd", *Sveriges Radio*, publicerad 2013-09-23, tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5653351>, hämtad 2017-07-29

"Milo Yiannopoulos: Who is the alt-right writer and provocateur?", *BBC News*, publicerad 2017-02-21, <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-39026870> hämtad 2017-07-29

"Om mässan – Historik", tillgänglig: <https://bokmassan.se/for-besokare/om-bokmassan/historik/> Hämtad 2017-04-24

"Our mission", *Threshold Editions*, <http://www.thresholdeditions.com/#mission>, hämtad 2017-04-27

Schmidt, Lars, "Efter SvB:s avslöjande: Bokmässan stoppar Nya Tider", *Svensk Bokhandel*, publicerad 2016-08-19, <http://www.svb.se/nyheter/efter-svbs-avslojande-bokmassan-stoppar-nya-tider>, hämtad 2017-09-01.

Svenska Internetlistan vecka 29: Sveriges största tidningar på nätet, publicerad 2016-08-02, tillgänglig <https://www.dagensanalys.se/2016/08/svenska-internetlistan-sveriges-storsta-tidningar-pa-natet/>, hämtad 2017-04-01.

Top 10 US Daily Newspapers, publicerad 2014-06-18, tillgänglig

<https://www.cision.com/us/2014/06/top-10-us-daily-newspapers/>, hämtad 2017-04-01.

Tryckfrihetsförordning (1945:105) tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105, hämtad 2018-01-10.

"Välkommen till Nya Tider!", *Nya Tider*, tillgänglig: <https://www.nyatider.nu/om-nya-tider/>, hämtad 2017-07-29